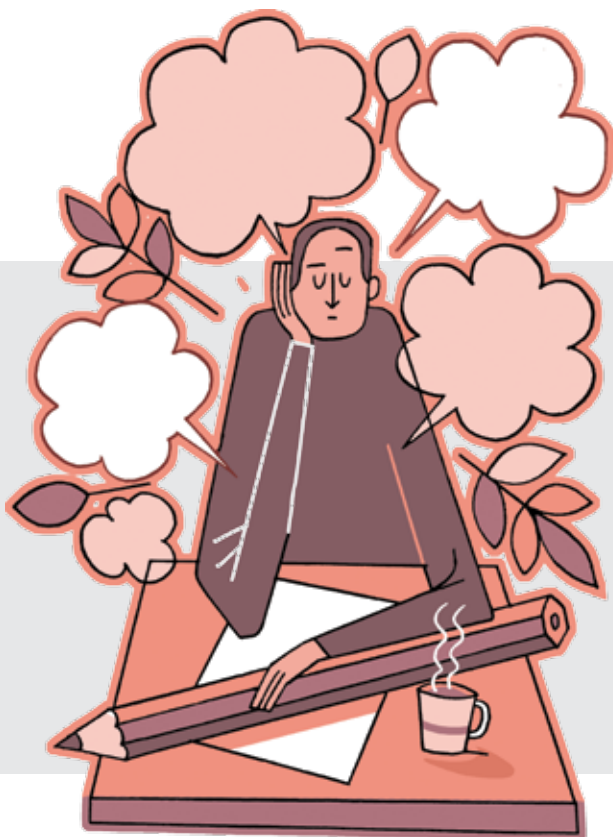

ایده‌ها سبز می‌شوند!

چگونه ایده‌های خود را
به نوشتار مطلوب تبدیل کنیم؟

حسین حسینی نژاد / تصویر ساز: سید میثم موسوی

◀ در شماره قبل درباره ایده‌یابی صحبت کردیم و قرار شد خواننده متن چند ایده مورد علاقه خود را فهرست کند تا بعداً در مورد تبدیل آن به مقاله، یادداشت، خاطره، داستان و ... صحبت کنیم. این نکته را هم در این شماره اضافه می‌کنیم که غالباً می‌شنویم که افراد دوست دارند درباره چیزی بنویسند که مورد توجه قرار گیرد، مخاطب از آن راضی باشد و موضوع را رها نکند. اگر شما هم قصد دارید ایده‌ای انتخاب کنید و پرورش دهید که مخاطب آن را با علاقه بخواند، توجه به نکته‌های زیر راهگشا خواهد بود:

- افکار و اندیشه‌های مردمانش تغذیه کند و از آن‌ها انرژی بگیرد. باید سعی کنیم ایده‌ای که قصد پرورشش را داریم، این قابلیت را داشته باشد.
 - چیزی به اطلاعات خواننده اضافه کند. احساساتش را تحریک کند.
 - از خواننده «آهان» بگیرد.
 - خیال خواننده را درگیر مطلب کند.
- فهرست ارزیابی ایده**
- برای اینکه مطمئن شویم ایده انتخابی ما شرایط لازم را برای پرداختن دارد یا نه، این فهرست ارزیابی کمک کار ما خواهد بود:
 - آیا ایده را واقعاً دوست داریم تا درباره‌اش بنویسیم؟
 - آیا ایده بیش از حد کلی است؟
 - آیا ایده بیش از حد جزئی است؟
 - آیا تازه است و روی آن کار نشده است؟
 - آیا مورد نیاز مخاطبان من هست؟
 - آیا ایده چشم گیر است؟
 - آیا به موقع هست؟ (زمان پرداختن به آن)
 - آیا از روی تکلیف می‌نویسم؟
 - آیا اطلاعات لازم را برای پرداخت ایده دارم؟
 - از چه کسانی می‌توانم برای پرداخت ایده اطلاعات بگیرم؟
 - از چه جاهایی می‌توانم برای پرداخت ایده اطلاعات بگیرم؟
 - آیا فرصت لازم را برای پرداخت ایده دارم؟
 - چقدر زمان دارم؟
 - می‌خواهم به چه نکاتی در پرداخت

- ایده شما تازگی داشته باشد و تکراری نباشد. (برای این کار حتماً به فهرست ارزیابی (چک‌لیست) ایده در همین مقاله توجه کنید.)
- از واقعیت زندگی مردم سرچشمه گرفته باشد. مربوط به اوضاع و احوال جامعه باشد.
- عینی و ملموس باشد. وقتی از زندگی مردم سرچشمه بگیرد، احتمالاً این ویژگی را هم در خود خواهد داشت.
- هم منحصر به فرد باشد و هم عمومیت داشته باشد. هنرمندانه این است که شما بتوانید کم‌کم ایده منحصر به فرد خودتان را با نگاهی ارائه دهید که عموم مردم از آن استقبال کنند.
- انرژی بخش باشد. جامعه نیاز دارد از

ایده اشاره کنم؟

- آیا خاطره‌ای همسو با ایده دارم؟
- از چه منظری می‌خواهم به ایده اشاره کنم؟

انتخاب ایده برای نوشتن

اکنون با توجه به آنچه بیان شد، نوبت به انتخاب ایده برای نوشتن می‌رسد. برای این منظور، توجه به نکات زیر مفید است:

۱. ابتدا موضوع مورد علاقه خود را پیدا و انتخاب کنید؛ مثلاً: محبت، شلوغی، فضای مجازی، آموزش غیر حضوری، کرونا، عدالت، خدا، فناوری، شایعه، دلار و حقوق.
۲. فرض کنید که ایده انتخابی محبت است. اکنون نکته‌هایی را که درباره این موضوع ممکن است به ذهن برسد فهرست کنید: تعریف محبت، محبت مادر، محبت دوست، محبت پدر، محبت به گیاه، محبت به فرزندان، محبت معلم و ... محبت پلیس به مظنون، محبت پزشک به بیمار، و محبت خانواده مقتول به قاتل.

۳. یکی از آن‌ها را که بیشتر دوست دارید یا حس می‌کنید بهتر می‌توانید درباره‌اش بنویسید، انتخاب کنید.

۴. حالا وقت آن است که درباره موضوع انتخابی مطالعه و یادداشت‌برداری کنید. عجله نکنید. هر قدر وقت صرف این بخش کنید، در موقع پرداخت ایده با مشکلات کمتری مواجه می‌شوید.

۵. در مرحله بعد نوبت طراحی برای نوشتن است. منظور از طراحی، سازمان‌دهی متن و نحوه ورود و خروج به موضوع و چیدمان و جایگزینی مطالب تهیه شده است.

۶. و سرانجام، در این مرحله اولین پیش‌نویس را تهیه کنید.

نکته

موقع پرورش ایده، آن را با مثال، مقایسه، تشبیه به چیزی، خاطره، ضرب‌المثل و ... تقویت کنید. در پیش‌نویس، هر چه لازم می‌دانید اضافه کنید. بعدها در بازنگری فرصت دارید از آن‌ها بکاهید. هر اندازه حجم پیش‌نویس بیشتر باشد، در بازنویسی امکان بیشتری برای پرداخت متن دارید.

پیش از نوشتن

می‌توان این مرحله را به کار آشنایی

تشبیه کرد که همه وسایل لازم را برای پخت غذا گرد می‌آورد. او می‌داند که نبود یک وسیله، چگونه کارش را با مشکل مواجه می‌کند و حتی موجب به هدر رفتن زحمات‌هایش می‌شود. یا می‌توان آن را به کار کوهنوردی تشبیه کرد که برای صعود برنامه‌ریزی کرده است. نبود وسیله‌ای به ظاهر کوچک، کوهنورد را با دشواری مواجه می‌کند. نویسنده در این مرحله همه مطالبی را که می‌خواهد در نوشته‌اش بیاورد، تنظیم می‌کند.

نوشتن هدفمند به قصدی نوشته می‌شود که خواننده را تحت تأثیر قرار دهد و او را به کاری تشویق کند یا از کاری بازدارد. یا اطلاعات او را در زمینه‌ای افزایش دهد یا لذتی در وی ایجاد کند. هر هدفی که نویسنده از پرورش ایده داشته باشد، به مواد و مصالحی نیاز دارد که گاه باید ساعت‌ها آن را جست‌وجو کند تا موقع نوشتن با مشکل مواجه نشود.

با این حال، نویسنده این امکان را هم دارد که برخلاف آشپز یا کوهنورد یا ... کارش را شروع کند و در مرحله بعدی به رفع کمبودهای نوشته‌اش بپردازد. به این مرحله بازنگری در نوشتن می‌گوییم. بنابراین، در پیش‌نویس اولیه خود باید هر آنچه می‌توان نوشت. نگران اینکه ناقص است یا کافی نیست نباید بود! همیشه یادمان باشد که این پیش‌نویس است و قرار است در مراحل بعدی کامل شود.

تهیه پیش‌نویس

اکنون وقت آن است که یافته‌ها و تجربه‌های خود را بی‌توجه به قواعد درست‌نویسی، بر صفحه جاری کنید. یکی پشت دیگری جمله‌ها را بنشانید. بعداً فرصت دارید جای جمله‌ها را عوض کنید؛ حتی حذفش کنید و چیز دیگری جایش بگذارید.

یادتان باشد، هیچ متنی در آغاز کامل نیست. به مرور و حوصله و کار روی آن، کامل می‌شود. این‌ها برای قسمت بازنگری متن است. فراموش نکنید که نوشته هیچ نویسنده دیگری هم در آغاز کامل نبوده است. خود را از ابتدا درگیر زیباسازی نکنید. متن را مطابق یادداشت‌هایی که برداشته‌اید، بنویسید و پیش بروید.

در این صورت احساس خوشایندی به شما دست می‌دهد که کار دارد پیش می‌رود. برعکس، اگر متن را خط‌خطی کنید، وسواس انتخاب کلمه و جمله پیدا کنید و از نوشته راضی نباشید، احساس ناخوشایندی می‌گیرید. پس خود را رها کنید و پیش بروید. در آغاز این نکته را بپذیرید که کار هر شخصی به ویرایش نیاز دارد. اطمینان داشته باشید که نخستین دست‌نوشته هیچ نویسنده‌ای بدون نقص نبوده است. بنابراین، بدون هراس همه‌چیز را روی کاغذ بیاورید.

آنچه در طی سال‌ها نوشتن آموخته‌ام، این است که نباید در همان ابتدای کار خود را درگیر زیباسازی نخستین پاراگراف کنم، یا دقت خود را صرف این کنم که آنچه می‌نویسم فصل اول باشد یا دوم. تجربه به من می‌گوید بهترین کار آن است که آنچه را به فکر می‌رسد بنویسم و کار را ادامه دهم. زیرا هنگامی که دائماً می‌نویسم و کار پیش می‌رود، در روحیه‌ام تأثیر مثبت می‌گذارد و آن را بالا می‌برد. نباید به کار شک کرد. نباید خود را سانسور و ایده‌ها را در نطفه خفه کرد. ممکن است دست‌نوشته اولیه پر از تکرار، جملات بی‌روح، تشریح و توصیفات کلیشه‌ای باشد. هیچ‌یک از نکات نباید مانع نوشتن شود. باید شجاع بود و پیش رفت. تصور نکنید که تنها شما این‌گونه می‌نویسید. همه ما همین‌طور می‌نویسیم. خود را رها کنید. بی‌پروا بنویسید. هر آنچه را دوست دارید بنویسید؛ از شیر مرغ تا جان آدمیزاد. ابدا مانع نشوید. تصور کنید نوشتن چیزی است مانند خواب دیدن. بنابراین بال‌های خود را نبندید. بگذارید به هر جا که می‌خواهد برود. اما زمانی که به هر جا دلش خواست رفت و آنچه را دلتان خواست نوشتید، نوبت به ویرایش می‌رسد.

فراموش نکنید که موقع نوشتن اولین پیش‌نویس، نه آن را ویرایش کنید و نه قضاوت. حتی املا و دستور کلمه‌ها و جمله‌ها را درست نکنید. فقط اجازه دهید روی کاغذ یا صفحه نمایش جاری شوید و بشکفید. بعد در مرحله ویرایش باید «به جلد یک ویراستار سخت‌گیر» بروید و از دید ویراستار متن را زیر و رو کنید.